

Balázs Attila felvételei

Puskás Tivadar Horváth László Attilával ellenállhatatlan komikuspárt alkot, ezúttal a színész kettős szerepében az újságíróat visszafogottan, a gróft karikírozva ábrázolja. Az ő figuraváltásai érzékeltetik legjobban a realitás, illetve a kettős fikció egymásba játszatását. Az előadás egyetlen megoldatlansága a modoros Avass Attila egysíkú Kis János-alakítása.

Az évfordulók ünneplése legtöbbször protokolláris feladatteljesítésben merül ki, ám ezúttal három remek kortárs magyar dráma született, s ennél méltóbban aligha lehet tisztelegni Móricz Zsigmond emléke előtt.

MÓRICZ 2009

(Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)

TASNÁDI ISTVÁN: ANNUSKA

Látvány: Bártfai Lilla. **Zene:** Kazár Pál. **Koreográfus:** Ladányi Andrea, Vámosi Máté. **Rendező:** Hargitai Iván.

Szereplők: Széles Zita, Tóth Károly, Antal Olga, Petneházy Attila, Pregitzer Fruzsina, Gosztola Adél, Molnár Mariann, Fridrik Noémi, Gyuris Tibor, Kameniczky László, Bába Bence/Ludas Alex, Kiss Veronika/Radvánszki Ronett.

FORGÁCH ANDRÁS: TRAGÉDIA

Látvány: Tihanyi Ildikó. **Mozgás:** Vámosi Judit, Nagyidai Gergő. **Rendező:** Koltai M. Gábor.

Szereplők: Horváth László Attila, Szalma Noémi, Horváth Réka, Avass Attila, Puskás Tivadar, Gyuris Tibor, Kameniczky László, Erős Ádám/Szépréti Roland.

POZSGAI ZSOLT: NAPLÓPÓK

Látvány: Kalmár Bence. **Zene:** Kazár Pál. **Rendező:** Bodolay.

Szereplők: Jenei Judit, Balogh Gábor, Ilyés Ákos, Fellingner Domonkos, Pásztor Pál, Tóth Zoltán László, Nagyidai Gergő.

Stuber Andrea

Az épület s az építő

THOMAS BERNHARD: A SZÍNHÁZCSINÁLÓ

Tamási Zoltán, a kedvelt alternatív karakterszínész a múlt szezonzban némiképp váratlanul állt elő all round színházi emberként a *Hű, de mesze van Petuski!*-val. (Bár előzménynek tekinthetjük a *Fűrészelés, forgácsok, roncok* című Stúdió „K”-beli csehoviádáját 2005-ből.) Maga alkotta a *Petuski*-szöveget Jerofejevből, s maga tervezte, rendezte, főszerepelt a szép szakmai sikert aratott előadást. Ezután idén a *Pokoli kamaradarabok* című sorozat második részeként *A színházcsináló* bemutatására vállalkozott. Hasonlóképpen fogott hozzá a munkához, mint az

első alkalommal: átdolgozta Thomas Bernhard színdarabját, részint meghúzta, részint pedig hozzátoldott a szerző más munkáiból, majd két mellékszereplőt rendelt maga köré, s levezényelte színészi magánszámát. Biztos, hogy nem volt könnyű dolga tavaly sem, de most némely szempontból még keményebb fába vágta a fejszét. A Jerofejev-művel színházi előzmény nélkül találkozhattunk, tehát Tamási maga határozta és rajzolta meg Venyicska-képünket, a seremetyevói kábelfektetési munkálatok egykori brigádvezetőjének arculatát. Hanem Bernhard esetében számolnia kel-

lett a dráma – egyébként nem oly terjedelmes, de azért mindenképpen jelentős – színpadi múltjával és recepciótörténeti tapasztalatával.

A *színházcsináló* 1991-ben került először közönség elé Magyarországon, s azóta tudjuk, hogy nagy színész kell hozzá, olyan nagy, akiben a nagy ripacs is elfér. A dráma abszolút főszereplője Bruscon állami színész, ki valaha Faustot játszotta Bécsben és Mephistót Zürichben, most pedig (micsoda egy ócska) vidéken „haknizik”. A pár száz lakosú Utzbach nevű falu vendéglőjében készül előadni saját nagyszabású művét, családja asszisztálása és stálistálása mellett.

Önmagában véve ahhoz, hogy a már-már monodráma jellegű produkcióval a főszereplő egy egész estén át fenntartsa a nézői érdeklődést, komoly szakmai tudás és gazdag színpadi tapasztalat szükségeltetik. De ez még csak az alap, mert ezen túlmenően Bruscon figurája egyszerre követeli meg a kis- és nagyszerűséget, a színházba vetett hitet és a nihilizmust, a becsvágyat és a cinizmust, a szellemi fölényt és az előítéletességet, a rosszkedvű tunyaságot és a már-már kecec igényességet. Olyan színész kell Brusconhoz, akinek érzékelhető intellektuális súlya van, amit ugyanakkor eliminálni is képes, ha kell. A fenti leírás tökéletesen ráillik Sinkó Lászlóra, illetve nem is pont így szólna talán a Bruscon jellemzése, ha nem Sinkó játszotta volna a szerepet a Budapesti Kamaraszínház Tolmár Tamás rendezte magyarországi ősbemutatóján. A második Bruscon esetében, 2000-ben a Kamrában

(Gothár Péter rendezésében) Haumann Péter személyében olyan főszereplőhöz volt szerencsénk, akinek szakmai tudása és elsőpró játékkedve garantálta az este élményszerűségét.

Tamási Zoltán a Stúdió „K”-ban több szempontból is hátrányos helyzetbe hozta magát Bruscon megformálásakor. Egyrészt avval, hogy önnön rendezésében játssza el a főszerepet, amivel kiiktatta a „külső szem” nézőpontot. (Szívesen eltöltök néhány percet arról ábrándozva, hogy mi lett volna, ha Tamási más színésszel fog hozzá megvalósítani *A színházcsinálóról* alkotott elképzelését. Mondjuk, ha Fodor Tamással játszattja el a főszerepet. Ez is kínált volna lehetőséget arra, hogy a játék személyes legyen, vagyis belesűrűsödjön a színre vivő[k] személyes tapasztalata a színházcsinálásról, ami minden bizonnyal motiválta a produkció születését.) Az sem látszik előnyösnek, hogy Tamási Zoltán tovább „kamarásította” az egyébként is kis személyzetű színdarabot: nem lépteti fel az előadásban a famíliát. Vagyis a Stúdió „K”-ban Bruscon a porfészekturnéra nem hurcolja magával szerencsétlen feleségét, fiát és lányát, akik „stock civilek”, és csak a családfői zsarnoki önkény áldozataként vesznek részt a színházcsinálásban. Evvel a húzással főhősünk elveszít egy fontos relációt, amelynek megléte, illetve hiánya óhatatlanul befolyásolja a hozzá való viszonyunkat is. Meglehet, látnunk kellene azt a reménytelen értetlenséget és oda nem adást, amellyel Bruscont kényszerűségből követi az ő szélnek nem ereszhető truppja.

Köncz Zsuzsa felvételei

FENT: Tamási Zoltán, Elek Ferenc és Homonnai Katalin (Matild)
BALRA: Tamási Zoltán (Bruscon) és Elek Ferenc (Caribaldi)

Tamási Zoltán verziója három szereplőre szorítkozik, vagy inkább csak két és félre. Az utzbachi Utzbach fogadó fogadósa (Elek Ferenc) mellett a háziasszony van még jelen Homonnai Katalin személyében, az előtérben szorítva háttérbe. Futkosó harisnyás, igénytelen küllemű falusi asszonyság. Otromba cipőjének színe harmonizál Bruscon zakójának béléssel. Jobbára a közönségnek háttal üldögél a konyhában, s tiszte szerint ráérősen megfőzi az obligát metéltésztalevest. (De mivel a produkció csak néha látszik ragaszkodni a törőlmetszett realizmushoz, ezért kissé pótcselekvésszerűen hat, hogy a színésznő előbb sárgarépát tisztít, majd kis lábast, nagy lábast pakolgat, s szakácsnői tevékenységét egy árva villanyrezsó szolgálja.)

Az előadás alaphelyzete az, hogy Tamási Zoltán Brusconként ül vagy áll egyik kezét zsebre dugva a szín bal oldalán, míg Elek Ferenc asztmás, tériszonyos fogadósként különböző veszélyességi és hitelességi fokozatú bénázásokat produkál a szín középső és hátsó fertályán. Ez az akciódús megoldás sajnálatosan arra utal: talán maga Tamási sem bízott abban, hogy monológia kellőképpen leköti a közönség figyelmét. Van is némi oka ezt feltételezni, például azért, mert beszédmodora, modulálása, tónusa nem elég színes – kissé egysíkú, egyízű. Valami lime-íz ez: fanyar és savanyú. Tamási hangvétele illik Brusconhoz, brusconi hang ez is, de csak egyetlen hang, pedig szélesebb regiszterben jobban szólna a szerep.

Tamási Brusconjának monologizálása teljes egoista elborulást közvetít, ugyanakkor a színész nem csupán magára koncentrált; tekintetével gyakran kíséri a fogadós ténykedését. Elek Ferenc Caribaldija bájos jámborsággal és a kapcsolatfelvétel reményével követi a vendég utasításait. Nagy testi-lelki erőfeszítésekkel mászik bizarr létrán a magasba, nyújtózik, csúszik, mászik, esik, s közben nem szűnik jóindulatú figyelme és szolgálatkészsége a vendégművész iránt. Tán csodálja. Tán csodálja, ámde nem szereti. Mindenesetre van benne egy jó adag békés életrealitás, megbocsátó tolerancia és méltóságteljes segíteni akarás. Nemcsak hogy mindent kibír, de belső derűvel bír ki mindent. Bruscon társulatvezető megnyalhatná mind a tíz ujját, ha ilyen természetű színésze lenne. Kár, hogy a végén a fogadósékat agyonüti a mennykő. Már ha jól értették az előadás befejező aktusát, amely után már csak a Caribaldi házaspár esküvői fényképére esik némi szomorú fény.

THOMAS BERNHARD: A SZÍNHÁZCSINÁLÓ (Stúdió „K”)

Fény, hang: Fodor Gergely. Színpadra alkalmazó, díszlet, jelmez, rendező: Tamási Zoltán.
Szereplők: Tamási Zoltán, Elek Ferenc, Homonnai Katalin.